

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 19ης Ιανουαρίου 2010 (*)

Στην υπόθεση C-555/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Landesarbeitsgericht Düsseldorf (Γερμανία) με απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Δεκεμβρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Seda Küçükdeveci

κατά

Swedex GmbH & Co. KG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

Kreuschitz και J. Enegren,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας και της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της S. Küçükdeveci και του πρώην εργοδότη της, της εταιρίας Swedex GmbH & Co. KG (στο εξής: Swedex), σχετικά με τον υπολογισμό της διάρκειας της προθεσμίας που έπρεπε να είχε τηρηθεί για την καταγγελία της συμβάσεώς της.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

- 3 Η οδηγία 2000/78 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 13 ΕΚ. Η πρώτη, η τέταρτη και η εικοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής έχουν ως εξής:

«(1) Κατά το άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές για όλα τα κράτη μέλη και σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την [Προάσπιση] των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και όπως προκύπτουν από τις

κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

[...]

(4) Η ισότητα ενώπιον του νόμου και η προστασία όλων των ατόμων έναντι των διακρίσεων αποτελεί οικουμενικό δικαίωμα αναγνωρισθέν από την οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης εις βάρος των γυναικών, τα σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την [Προάσπιση] των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, συμβαλλόμενα μέρη των οποίων είναι όλα τα κράτη μέλη. Η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αριθ. 111 απαγορεύει τις διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας.

[...]

(25) Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για την πραγματοποίηση των στόχων που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και για την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στην απασχόληση, εντούτοις, η διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας μπορεί να δικαιολογείται υπό ορισμένες περιστάσεις και, συνεπώς, απαιτούνται ειδικές διατάξεις οι οποίες μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την κατάσταση των κρατών μελών. Συνεπώς, ο διαχωρισμός μεταξύ της διαφορετικής μεταχείρισης που δικαιολογείται με βάση θεμιτούς στόχους των πολιτικών απασχόλησης, αγοράς εργασίας και επαγγελματικής κατάρτισης και των απαγορευμένων διακρίσεων είναι ουσιαστικής σημασίας.»

4 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78, σκοπός της οδηγίας αυτής είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη.

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο,

[...]».

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής διευκρινίζει τα ακόλουθα:

«1. Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

[...]

γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων και των αμοιβών,

[...]».

7 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 προβλέπει τα εξής:

«Κατά παρέκκλιση εκ του άρθρου 2, παράγραφος 2, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι η λόγω ηλικίας διαφορετική μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση εφόσον δικαιολογείται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου αντικειμενικά και λογικά από έναν θεμιτό στόχο, ιδίως δε από θεμιτούς στόχους της πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, και εφόσον τα μέσα επίτευξης του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

Αυτή η διαφορετική μεταχείριση μπορεί ιδίως να περιλαμβάνει:

α) την καθιέρωση ειδικών συνθηκών για την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, για την απασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των όρων απόλυσης και αμοιβής, για τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους εργαζομένους που συντηρούν άλλα πρόσωπα, προκειμένου να ευνοείται η επαγγελματική τους ένταξη ή να εξασφαλίζεται η προστασία τους,

β) τον καθορισμό ελάχιστων όρων ηλικίας, επαγγελματικής εμπειρίας ή αρχαιότητας στην απασχόληση για την πρόσβαση στην απασχόληση ή σε ορισμένα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την απασχόληση,

γ) τον καθορισμό ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη, με βάση την απαιτούμενη κατάρτιση για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας ή την ανάγκη εύλογης περιόδου απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση.»

8 Κατά το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/78, η μεταφορά της οδηγίας στην έννομη τάξη των κρατών μελών έπρεπε να πραγματοποιηθεί το αργότερο μέχρι τις 2 Δεκεμβρίου 2003. Παρά ταύτα, το δεύτερο εδάφιο του ίδιου αυτού άρθρου ορίζει τα εξής:

«Προκειμένου να ληφθούν υπόψη ειδικοί όροι και εφόσον είναι αναγκαίο, τα κράτη μέλη διαθέτουν τρία επί πλέον έτη, αρχής γενομένης [από] της 2ας Δεκεμβρίου 2003, ήτοι συνολικά 6 έτη, για να θέσουν σε εφαρμογή τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας τις σχετικές με τις διακρίσεις λόγω ηλικίας και ειδικών αναγκών. Στην περίπτωση αυτή ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή [...]».

9 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έκανε χρήση της ευχέρειας αυτής, οπότε η μεταφορά των διατάξεων της οδηγίας 2000/78 σχετικά με τις διακρίσεις λόγω ηλικίας και ειδικών αναγκών έπρεπε να έχει συντελεστεί το αργότερο μέχρι τις 2 Δεκεμβρίου 2006.

Η εθνική νομοθεσία

Ο γενικός νόμος περί της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

10 Τα άρθρα 1, 2 και 10 του γενικού νόμου περί της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz), της 14ης Αυγούστου 2006 (BGBl. 2006 I, σ. 1897), ο οποίος μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία 2000/78, ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 1 – Σκοπός του νόμου

Σκοπός του παρόντος νόμου είναι να εμποδίσει τη δημιουργία ή να εξασφαλίσει την εξάλειψη κάθε μειονεκτήματος λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, φύλου, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Άρθρο 2 – Πεδίο εφαρμογής

[...]

4) Για τις καταγγελίες ισχύουν αποκλειστικώς οι διατάξεις περί της γενικής προστασίας από την απόλυση και περί της προστασίας ειδικών κατηγοριών εργαζομένων από την απόλυση.

[...]

Άρθρο 10 – Επιτρεπτό της διαφορετικής μεταχείρισης λόγω ηλικίας

Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, η λόγω ηλικίας διαφορετική μεταχείριση μπορεί να επιτρέπεται εφόσον είναι αντικειμενική και εύλογη και δικαιολογείται από έναν θεμιτό σκοπό. Τα μέσα με τα οποία μπορεί να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός πρέπει να είναι πρόσφορα και αναγκαία. Αυτή η διαφορετική μεταχείριση μπορεί ιδίως να περιλαμβάνει:

1) την καθιέρωση ειδικών συνθηκών για την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, για την απασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των όρων αμοιβής και απόλυσης, για τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους εργαζομένους που συντηρούν άλλα πρόσωπα, προκειμένου να ευνοείται η επαγγελματική τους ένταξη ή να εξασφαλίζεται η προστασία τους,

[...]».

Η κανονιστική ρύθμιση που διέπει την προθεσμία καταγγελίας της συμβάσεως.

11 Το άρθρο 622 του γερμανικού αστικού κώδικα (Bürgerliches Gesetzbuch, στο εξής: BGB) προβλέπει τα ακόλουθα:

«1) Η σχέση εργασίας εργάτη ή υπαλλήλου (μισθωτού) μπορεί να καταγγελθεί με προθεσμία τεσσάρων εβδομάδων στις 15 ή την τελευταία ημέρα ενός ημερολογιακού μήνα.

2) Για καταγγελία εκ μέρους του εργοδότη, η προθεσμία καταγγελίας, αν η σχέση εργασίας στην εκμετάλλευση ή την επιχείρηση:

– διήρκεσε δύο έτη, είναι ένας μήνας, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,

– διήρκεσε πέντε έτη, είναι δύο μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,

– διήρκεσε οκτώ έτη, είναι τρεις μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,

– διήρκεσε δέκα έτη, είναι τέσσερις μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,

– διήρκεσε δώδεκα έτη, είναι πέντε μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,

- διήρκεσε δεκαπέντε έτη, είναι έξι μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα,
- διήρκεσε είκοσι έτη, είναι επτά μήνες, λήγουσα την τελευταία ημέρα ημερολογιακού μήνα.

Κατά τον υπολογισμό της διάρκειας της απασχολήσεως δεν λαμβάνονται υπόψη περίοδοι πριν από τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας του εργαζομένου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Η S. Küçükdeveci γεννήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1978. Από τις 4 Ιουνίου 1996, ήτοι από την ηλικία των 18 ετών, εργαζόταν στη Swedex.
- 13 Με έγγραφο της 19ης Δεκεμβρίου 2006, η Swedex απέλυσε την εν λόγω υπάλληλό της από 31 Ιανουαρίου 2007, λαμβανομένης υπόψη της νόμιμης προθεσμίας για την καταγγελία. Η εργοδότη εταιρία υπολόγισε την προθεσμία καταγγελίας ως εάν η μισθωτή είχε προϋπηρεσία τριών ετών, μολονότι αυτή βρισκόταν στην υπηρεσία της Swedex για δέκα έτη.
- 14 Η S. Küçükdeveci προσέβαλε την πράξη απόλυσής της ενώπιον του Arbeitsgericht Mönchengladbach (Γερμανία). Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, η S. Küçükdeveci υποστήριξε ότι για την καταγγελία της συμβάσεώς της θα έπρεπε να έχει τηρηθεί προθεσμία τεσσάρων μηνών αρχομένη από τις 31 Δεκεμβρίου 2006, δηλαδή ότι η απόλυσή της θα έπρεπε να ισχύσει από 30 Απριλίου 2007, τούτο δε κατ' εφαρμογή του άρθρου 622, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, τέταρτη περίπτωση, του BGB. Η προθεσμία αυτή αντιστοιχεί σε προϋπηρεσία δέκα ετών. Επομένως, οι διάδικοι στη διαφορά της κύριας δίκης είναι δύο ιδιώτες, ήτοι, αφενός, η S. Küçükdeveci και, αφετέρου, η Swedex.
- 15 Κατά την S. Küçükdeveci, το άρθρο 622, παράγραφος 2, τελευταία περίοδος, του BGB, στο μέτρο που προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχόλησης που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας, συνιστά μέτρο που εισάγει διάκριση λόγω ηλικίας αντίθετη στο δίκαιο της Ένωσης, οπότε πρέπει να μείνει ανεφάρμοστο.
- 16 Το Landesarbeitsgericht Düsseldorf, που αποφάνθηκε επί της διαφοράς κατ' έφεση, διαπίστωσε ότι η προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας 2000/78 είχε παρέλθει κατά την ημερομηνία της απολύσεως. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το άρθρο 622 του BGB εισάγει διαφορετική μεταχείριση που συνδέεται ευθέως με την ηλικία και, μολονότι δεν πείστηκε για την αντισυνταγματικότητα της διακρίσεως αυτής, εντούτοις εξέφρασε αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της προς το δίκαιο της Ένωσης. Το Landesarbeitsgericht Düsseldorf ερωτά, συναφώς, αν η ενδεχόμενη ύπαρξη ευθείας διάκρισης λόγω ηλικίας πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης, όπως φαίνεται να συνάγεται από την απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2005, C-144/04, Mangold (Συλλογή 2005, σ. I-9981), ή υπό το πρίσμα της οδηγίας 2000/78. Το δικαστήριο αυτό, αφού τόνισε ότι η επίμαχη εθνική νομοθετική διάταξη είναι σαφής και δεν δύναται, ενδεχομένως, να ερμηνευθεί υπό έννοια σύμφωνη με την εν λόγω οδηγία, ερωτά επίσης εάν, προκειμένου να μπορέσει να μην εφαρμόσει τη διάταξη αυτή σε διαφορά μεταξύ ιδιωτών, υποχρεούται προηγουμένως, προς διασφάλιση της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών, να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ζητώντας του να επιβεβαιώσει την ασυμβατότητα της εν λόγω διάταξης προς το δίκαιο της Ένωσης.

- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές το Landesarbeitsgericht Düsseldorf αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Παραβιάζει εθνική νομοθετική διάταξη, σύμφωνα με την οποία οι προθεσμίες καταγγελίας που πρέπει να τηρήσει ο εργοδότης παρατείνονται βαθμιαίως καθόσον αυξάνει η διάρκεια της απασχολήσεως, πλην όμως δεν λαμβάνονται υπόψη οι χρονικές περίοδοι απασχολήσεως του εργαζομένου πριν από τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας, την απορρέουσα από το κοινοτικό δίκαιο απαγόρευση της διακρίσεως λόγω ηλικίας, ήτοι το κοινοτικό πρωτογενές δίκαιο ή την οδηγία 2000/78 [...];

β) Μπορεί να δικαιολογηθεί το γεγονός ότι ο εργοδότης, σε περίπτωση καταγγελίας της σχέσεως εργασίας νεαρότερων εργαζομένων, υποχρεούται να τηρήσει μόνο μία βασική προθεσμία καταγγελίας από το γεγονός, αφενός, ότι ο εργοδότης αυτός έχει οικονομικό συμφέρον –το οποίο θίγεται από μεγαλύτερες προθεσμίες καταγγελίας– να υφίσταται ελαστικότητα όσον αφορά τη διαχείριση του προσωπικού που απασχολεί και, αφετέρου, ότι οι νεαρότεροι εργαζόμενοι δεν τυγχάνουν της προστασίας αυτής όσον αφορά την υπόσταση της εργασιακής τους σχέσης και τα σχέδιά τους (προστασίας που παρέχεται με τις μεγαλύτερες προθεσμίες καταγγελίας στους μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένους), για παράδειγμα, διότι απαιτείται από αυτούς, ενόψει της ηλικίας τους και/ή των μικρότερων κοινωνικών, οικογενειακών και ιδιωτικών υποχρεώσεών τους, μεγαλύτερη επαγγελματική και προσωπική ελαστικότητα και κινητικότητα;»

- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 1α και αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1β:

Στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, οφείλει το δικαστήριο κράτους μέλους να μην εφαρμόσει τη νομοθετική διάταξη που αντίκειται προδήλως στο κοινοτικό δίκαιο ή οφείλει να λάβει υπόψη την εμπιστοσύνη την οποία έχουν οι ιδιώτες στην εφαρμογή των ισχυόντων εθνικών νόμων, υπό την έννοια ότι το εθνικό δίκαιο δεν θα εφαρμοστεί αφού πρώτα υπάρξει απόφαση του [...] Δικαστηρίου για την επίμαχη ή για μία κατ' ουσίαν όμοια διάταξη;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 18 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικώς να διευκρινιστεί αν μια εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχολήσεως που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους του εργαζομένου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, συνιστά διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας απαγορευόμενη από το δίκαιο της Ένωσης, ιδιαιτέρως δε από το πρωτογενές δίκαιο ή από την οδηγία 2000/78. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί το ζήτημα αν μια τέτοια κανονιστική ρύθμιση δικαιολογείται από το γεγονός ότι θα έπρεπε να τηρείται μόνο μία βασική προθεσμία καταγγελίας στις περιπτώσεις απολύσεως νέων εργαζομένων, αφενός, για να έχουν οι εργοδότες τη δυνατότητα να διαχειρίζονται το προσωπικό τους με ελαστικότητα, πράγμα που δεν είναι εφικτό όταν ισχύουν μεγαλύτερες προθεσμίες και, αφετέρου, διότι ευλόγως μπορεί να αναμένεται μεγαλύτερη προσωπική και επαγγελματική κινητικότητα από τους νέους εργαζομένους σε σχέση με αυτήν που απαιτείται από τους μεγαλύτερους σε ηλικία.

- 19 Για να απαντήσει στο εν λόγω ερώτημα, το Δικαστήριο οφείλει, όπως του ζητεί και το αιτούν δικαστήριο, να διευκρινίσει εκ προοιμίου αν το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης ή της οδηγίας 2000/78.
- 20 Συναφώς, υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε, βάσει του άρθρου 13 ΕΚ, την οδηγία 2000/78, η οποία, κατά το Δικαστήριο, δεν καθιερώνει την αρχή της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, αρχή που πηγάζει από διάφορες διεθνείς πράξεις και από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αλλά έχει μοναδικό σκοπό τη θέσπιση, όσον αφορά τους εν λόγω τομείς, γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων που εδράζονται σε διάφορους παράγοντες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η ηλικία (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Mangold, σκέψη 74).
- 21 Το Δικαστήριο αναγνώρισε, στο πλαίσιο αυτό, την ύπαρξη της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας η οποία πρέπει να θεωρηθεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Mangold, σκέψη 75). Η οδηγία 2000/78 συγκεκριμενοποιεί την αρχή αυτή (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Απριλίου 1976, 43/75, Defrenne, Συλλογή τόμος 1976, σ. 175, σκέψη 54).
- 22 Επισημαίνεται επίσης ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΣΕΕ, προβλέπει ότι ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Κατά το άρθρο 21 του Χάρτη αυτού, «απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω [...] ηλικίας».
- 23 Για να εφαρμοστεί η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, πρέπει επιπλέον η περίπτωση αυτή να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.
- 24 Συναφώς, και σε αντίθεση προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 2008, C-427/06, Bartsch (Συλλογή 2008, σ. I-7245), η συμπεριφορά που φέρεται ότι εισάγει διακρίσεις και η οποία βρίσκει έρεισμα, στην υπό κρίση υπόθεση της κύριας δίκης, στην επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση σημειώθηκε μετά την παρέλευση της προθεσμίας που είχε ταχθεί στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος για τη μεταφορά της οδηγίας 2000/78, προθεσμίας η οποία έληξε, όσον αφορά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, στις 2 Δεκεμβρίου 2006.
- 25 Κατά την ημερομηνία αυτή, το αποτέλεσμα της εν λόγω οδηγίας ήταν να ενταχθεί στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική κανονιστική ρύθμιση που αφορά έναν τομέα διεπόμενο από την εν λόγω οδηγία, ήτοι, εν προκειμένω, τους όρους απολύσεως.
- 26 Συγκεκριμένα, μια εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 622, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του BGB, στο μέτρο που προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχόλησης που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους του εργαζομένου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας, επηρεάζει τους όρους απολύσεως των μισθωτών. Ως εκ τούτου, μια τέτοιας φύσεως κανονιστική ρύθμιση πρέπει να θεωρείται ότι θεσπίζει κανόνες σχετικούς με τους όρους απολύσεως.
- 27 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η εξέταση του ζητήματος αν το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη πρέπει να πραγματοποιηθεί βάσει της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης που

απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78.

- 28 Όσον αφορά, ακολούθως, το ζήτημα αν η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση εισάγει διαφορετική μεταχείριση που συνδέεται ευθέως με την ηλικία, υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, για τους σκοπούς της οδηγίας αυτής, η «αρχή της ίσης μεταχείρισης» σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1 της οδηγίας αυτής. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας ορίζει ότι για τους σκοπούς της παραγράφου 1 συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο (βλ. αποφάσεις της 16ης Οκτωβρίου 2007, C-411/05, *Palacios de la Villa*, Συλλογή 2007, σ. I-8531, σκέψη 50, και της 5ης Μαρτίου 2009, C-388/07, *Age Concern England*, που δεν έχει ακόμα δημοσιευτεί στη Συλλογή, σκέψη 33).
- 29 Εν προκειμένω, το άρθρο 622, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του BGB επιφυλάσσει λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση στους μισθωτούς που ανέλαβαν υπηρεσία στον εργοδότη πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας τους. Επομένως, η εν λόγω εθνική κανονιστική ρύθμιση εισάγει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ προσώπων που έχουν την ίδια προϋπηρεσία, με κριτήριο την ηλικία κατά την οποία άρχισαν να εργάζονται στην επιχείρηση.
- 30 Επομένως, στην περίπτωση δύο μισθωτών, αμφοτέρων με προϋπηρεσία 20 ετών, η προθεσμία καταγγελίας της συμβάσεως που πρέπει να τηρείται στην περίπτωση εκείνου ο οποίος ανέλαβε υπηρεσία στην επιχείρηση στην ηλικία των 18 ετών είναι πέντε μήνες ενώ η αντίστοιχη προθεσμία είναι επτά μήνες στην περίπτωση εκείνου ο οποίος άρχισε να εργάζεται στην επιχείρηση στην ηλικία των 25 ετών. Επιπλέον, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 36 των προτάσεών του, η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική κανονιστική ρύθμιση έχει ως αποτέλεσμα, εν γένει, να περιάγει σε μειονεκτική θέση τους νέους εργαζομένους σε σχέση με τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας, δεδομένου ότι οι πρώτοι μπορούν, όπως εμφανίζεται στην περίπτωση της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη, να εξαιρεθούν, παρά την πολυετή τους προϋπηρεσία στην επιχείρηση, από την υπέρ αυτών εφαρμογή της βαθμιαίας αύξησης των προθεσμιών καταγγελίας ανάλογα με τη διάρκεια της σχέσεώς τους εργασίας, αύξησης της οποίας μπορούν να τύχουν, αντιθέτως, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας με ανάλογη προϋπηρεσία.
- 31 Κατά συνέπεια, η επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση εισάγει διαφορετική μεταχείριση με κριτήριο την ηλικία.
- 32 Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστεί αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση μπορεί να συνιστά διάκριση απαγορευόμενη από την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78.
- 33 Συναφώς, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/78 ορίζει ότι η λόγω ηλικίας διαφορετική μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση εφόσον δικαιολογείται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου αντικειμενικά και λογικά από ένα θεμιτό σκοπό, ιδίως δε από θεμιτούς σκοπούς της πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, και εφόσον τα μέσα επίτευξης του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία.
- 34 Τόσο από τις πληροφορίες που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο όσο και από τις διευκρινίσεις που έδωσε η Γερμανική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου

συζήτηση προκύπτει ότι το άρθρο 622 του BGB προστέθηκε με νόμο του 1926. Ο καθορισμός από τον νόμο αυτόν του ορίου των 25 ετών είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού μεταξύ, πρώτον, της τότε κυβέρνησης η οποία επιθυμούσε την κατά τρεις μήνες ομοιόμορφη παράταση της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως των εργαζομένων ηλικίας άνω των 40 ετών, δεύτερον, των υπέρμαχων μιας βαθμιαίας παράτασης της προθεσμίας αυτής για όλους τους εργαζομένους και, τρίτον, των υπέρμαχων μιας βαθμιαίας παράτασης της προθεσμίας χωρίς όμως να λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος προϋπηρεσίας, ο κανόνας δε αυτός είχε σκοπό να απαλλάξει εν μέρει τους εργοδότες από το βάρος των αυξημένων προθεσμιών για τους εργαζομένους ηλικίας κάτω των 25 ετών.

- 35 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 622, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του BGB εκφράζει την εκτίμηση του νομοθέτη ότι οι νέοι εργαζόμενοι αντιδρούν γενικώς ευκολότερα και ταχύτερα στην απώλεια της θέσεως εργασίας τους και ότι μπορεί να απαιτείται από αυτούς μεγαλύτερη ελαστικότητα. Τέλος, μια μικρότερη προθεσμία καταγγελίας για τους νέους εργαζομένους διευκολύνει την πρόσληψή τους καθόσον αυξάνει την ελαστικότητα διαχειρίσεως του προσωπικού.
- 36 Είναι προφανές ότι σκοποί ανάλογης φύσεως με τους σκοπούς που εξέθεσαν η Γερμανική Κυβέρνηση και το αιτούν δικαστήριο εντάσσονται σε μια πολιτική απασχολήσεως και αγοράς εργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78.
- 37 Επιπλέον, πρέπει να εξακριβωθεί, υπό το πρίσμα της εν λόγω διατάξεως, κατά πόσον τα μέσα που εφαρμόστηκαν για την επίτευξη του θεμιτού αυτού σκοπού είναι «πρόσφορα και αναγκαία».
- 38 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιλογή των μέτρων που μπορούν να λάβουν προς επίτευξη των σκοπών τους στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχολήσεως (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Mangold, σκέψη 63, και Palacios de la Villa, σκέψη 68).
- 39 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι σκοπός της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως είναι να προσφέρει στον εργοδότη μεγαλύτερη ελαστικότητα κατά τη διαχείριση του προσωπικού του καθιστώντας λιγότερο επαχθείς τις υποχρεώσεις του εν λόγω εργοδότη όσον αφορά την απόλυση των νέων εργαζομένων, από τους οποίους είναι εύλογο να αναμένεται αυξημένη προσωπική και επαγγελματική κινητικότητα.
- 40 Ωστόσο, η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση δεν είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού αυτού δεδομένου ότι εφαρμόζεται σε όλους τους μισθωτούς που ανέλαβαν υπηρεσία στην επιχείρηση πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας τους, ανεξαρτήτως της ηλικίας που έχουν κατά τον χρόνο απολύσεώς τους.
- 41 Όσον αφορά τον σκοπό που επεδίωκε ο νομοθέτης κατά τη θέσπιση της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως και τον οποίο υπενθύμισε η Γερμανική Κυβέρνηση, σκοπό που έγκειται στην ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων αναλόγως του χρόνου απασχολήσεώς τους στην επιχείρηση, είναι προφανές ότι, δυνάμει της κανονιστικής ρυθμίσεως αυτής, η παράταση της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως αναλόγως της προϋπηρεσίας του μισθωτού αρχίζει με καθυστέρηση για κάθε μισθωτό που ανέλαβε υπηρεσία πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας του, έστω και αν ο ενδιαφερόμενος έχει μακρά προϋπηρεσία στην επιχείρηση αυτή κατά τον χρόνο απολύσεώς του.

Συνεπώς, η εν λόγω εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν μπορεί να θεωρείται ικανή να επιτύχει τον φερόμενο ως επιδιωκόμενο σκοπό.

- 42 Προστίθεται ότι, όπως υπενθυμίζει και το αιτούν δικαστήριο, η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική κανονιστική ρύθμιση θίγει τους νέους μισθωτούς κατά τρόπο άνισο, υπό την έννοια ότι πλήττει τους νέους οι οποίοι, χωρίς επαγγελματική κατάρτιση ή μετά σύντομη μόνο επαγγελματική κατάρτιση, αρχίζουν νωρίς την επαγγελματική τους απασχόληση και όχι εκείνους οι οποίοι, μετά από μακράς διάρκειας κατάρτιση, αρχίζουν να εργάζονται αργότερα.
- 43 Από το σύνολο των εκτιμήσεων αυτών προκύπτει ότι στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχόλησης που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους ηλικίας του εργαζομένου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 44 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, στην περίπτωση που επιλαμβάνεται υποθέσεως μεταξύ ιδιωτών και προκειμένου να μην εφαρμόσει εθνική κανονιστική ρύθμιση που κρίνει ότι αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης, υποχρεούται προηγουμένως, προς διασφάλιση της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των πολιτών, να υποβάλει ερώτημα στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ ζητώντας του να επιβεβαιώσει την ασυμβατότητα της εν λόγω ρυθμίσεως προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 45 Όσον αφορά, πρώτον, την αποστολή που έχει ο εθνικός δικαστής οσάκις καλείται να επιλύσει διαφορά μεταξύ ιδιωτών στην οποία η επίμαχη εθνική κανονιστική ρύθμιση αντιβαίνει προφανώς στο δίκαιο της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στα εθνικά δικαστήρια απόκειται να διασφαλίζουν τη νομική προστασία που παρέχουν στους πολίτες οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και να κατοχυρώνουν το πλήρες αποτέλεσμα αυτών (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2004, C-397/01 έως C-403/01, Pfeiffer κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-8835, σκέψη 111, καθώς και της 15ης Απριλίου 2008, C-268/06, Impact, Συλλογή 2008, σ. I-2483, σκέψη 42).
- 46 Συναφώς, όσον αφορά διαφορά μεταξύ ιδιωτών, το Δικαστήριο έχει κρίνει παγίως ότι μια οδηγία, αυτή καθαυτή, δεν γεννά υποχρεώσεις εις βάρος ιδιώτη και επομένως δεν μπορεί να γίνει επίκλησή της κατ' αυτού (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1986, 152/84, Marshall, Συλλογή 1986, σ. 723, σκέψη 48, της 14ης Ιουλίου 1994, C-91/92, Faccini Dori, Συλλογή 1994, σ. I-3325, σκέψη 20, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Pfeiffer κ.λπ., σκέψη 108).
- 47 Εντούτοις, η απορρέουσα από οδηγία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν το αποτέλεσμα που η οδηγία αυτή προβλέπει, καθώς και το καθήκον τους να λαμβάνουν όλα τα γενικά ή ειδικά μέτρα που μπορούν να διασφαλίσουν την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής ισχύουν για όλες τις εθνικές αρχές των κρατών αυτών, περιλαμβανομένων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, των δικαστικών αρχών (βλ. μεταξύ άλλων, συναφώς, αποφάσεις της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, von Colson και Kamann, Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 26, της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, Marleasing, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8· προπαρατεθείσα απόφαση Faccini Dori, σκέψη 26· απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου

1997, C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 40· προπαρατεθείσα απόφαση Pfeiffer κ.λπ., σκέψη 110, καθώς και απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-378/07 έως C-380/07, Αγγελιδάκη κ.λπ., που δεν έχει ακόμα δημοσιευτεί στη Συλλογή, σκέψη 106).

- 48 Εξ αυτού έπεται ότι, εφαρμόζοντας το εσωτερικό δίκαιο, ο καλούμενος να το ερμηνεύσει εθνικός δικαστής οφείλει να το πράξει στον μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της οδηγίας αυτής, ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα, συμμορφούμενος έτσι προς το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις von Colson και Kamann, σκέψη 26, Marleasing, σκέψη 8, Faccini Dori, σκέψη 26, καθώς και Pfeiffer κ.λπ., σκέψη 113). Η επιταγή περί σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου είναι εγγενής στο σύστημα της Συνθήκης, καθόσον επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο να εξασφαλίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης όταν εκδίδει απόφαση επί εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Pfeiffer κ.λπ., σκέψη 114).
- 49 Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, λόγω της σαφήνειας και της ακρίβειάς του, το άρθρο 622, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του BGB δεν επιδέχεται ερμηνεία σύμφωνη με την οδηγία 2000/78.
- 50 Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, όπως εκτέθηκε και στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως, η οδηγία 2000/78 απλώς συγκεκριμενοποιεί, χωρίς να καθιερώνει, την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας και, αφετέρου, ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης στο μέτρο που συνιστά ειδική εφαρμογή της γενικής αρχής της ίσης μεταχειρίσεως (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Mangold, σκέψεις 74 έως 76).
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, που επιλαμβάνεται μιας διαφοράς που αφορά την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την έννομη προστασία που απορρέει για τους ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης και να εγγυάται την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού, μην εφαρμόζοντας οποιαδήποτε διάταξη της εθνικής κανονιστικής ρύθμισης που είναι αντίθετη προς την εν λόγω αρχή (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Mangold, σκέψη 77).
- 52 Όσον αφορά, δεύτερον, το καθήκον που έχει ο εθνικός δικαστής, επιλαμβανόμενος μιας διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, να υποβάλει προηγουμένως στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα με αντικείμενο την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να μην εφαρμόσει διάταξη του εθνικού δικαίου που κρίνει ότι είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, επισημαίνεται ότι από την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι αυτή η πτυχή του ερωτήματος αιτιολογείται από το γεγονός ότι, δυνάμει του εθνικού δικαίου, το αιτούν δικαστήριο δύναται να μην εφαρμόσει ισχύουσα διάταξη της εθνικής νομοθεσίας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω διάταξη έχει προηγουμένως κηρυχθεί αντισυνταγματική από το Bundesverfassungsgericht (Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο).
- 53 Συναφώς, τονίζεται ότι η ανάγκη να διασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, συνεπάγεται ότι ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να μην εφαρμόσει εθνική διάταξη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης την οποία κρίνει ασύμβατη προς την εν λόγω αρχή, μη

δυνάμενος να την ερμηνεύσει κατά τρόπο σύμφωνο με την αρχή αυτή, χωρίς ούτε να εξαναγκάζεται ούτε να εμποδίζεται να υποβάλει προηγουμένως στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

- 54 Επομένως, η ευχέρεια που παρέχει στον εθνικό δικαστή το άρθρο 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να ζητήσει από το Δικαστήριο τη μέσω προδικαστικής αποφάσεως ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης πριν αποκλείσει την εφαρμογή εθνικής διατάξεως αντίθετης προς το δίκαιο αυτό δεν μπορεί, εντούτοις, να μετατρέπεται σε υποχρέωση για τον λόγο ότι το εθνικό δίκαιο δεν παρέχει στον εν λόγω δικαστή τη δυνατότητα να μην εφαρμόσει εθνική διάταξη την οποία κρίνει αντίθετη προς το Σύνταγμα παρά μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η διάταξη αυτή έχει κηρυχθεί προηγουμένως αντισυνταγματική από το συνταγματικό δικαστήριο. Συγκεκριμένα, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, της οποίας απολαύει και η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, αντίθετη εθνική κανονιστική ρύθμιση εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης δεν πρέπει να εφαρμόζεται (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Mangold, σκέψη 77).
- 55 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο εθνικός δικαστής, οσάκις επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, δεν υποχρεούται αλλά έχει απλώς την ευχέρεια να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, πριν αποκλείσει την εφαρμογή διατάξεως της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως η οποία κρίνεται αντίθετη προς την αρχή αυτή. Ο προαιρετικός χαρακτήρας της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος είναι ανεξάρτητος από τους όρους υπό τους οποίους ο εθνικός δικαστής υποχρεούται, βάσει του εθνικού δικαίου, να μην εφαρμόζει εθνική διάταξη την οποία κρίνει αντισυνταγματική.
- 56 Βάσει των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα είναι ότι απόκειται στον εθνικό δικαστή, οσάκις επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, να διασφαλίζει την τήρηση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, μην εφαρμόζοντας, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως, ανεξαρτήτως της αποφάσεώς του να κάνει χρήση της δυνατότητας που έχει, στις περιπτώσεις του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία της αρχής αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 57 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική κανονιστική**

ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχόλησης που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους ηλικίας του εργαζομένου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας.

- 2) Απόκειται στον εθνικό δικαστή, οσάκις επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, να διασφαλίζει την τήρηση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, μην εφαρμόζοντας, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως, ανεξαρτήτως της αποφάσεώς του να κάνει χρήση της δυνατότητας που έχει, στις περιπτώσεις του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία της αρχής αυτής.

(υπογραφές)

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.